

STANDARDET NDËRKOMBËTARE PËR PRAKTIKAT PROFESIONALE TË AUDITIMIT TË BRENDSHËM^{*)}

Hyrje në Standardet ndërkombëtare

Auditimi i brendshëm kryhet në mjedise të ndryshme ligjore dhe kulturore; brenda organizatave madhësia, qëllimi, kompleksiteti, dhe struktura e të cilave ndryshon; dhe nga persona brenda apo jashtë organizatës. Ndërkohë që dallimet mund të ndikojnë në praktikën e auditimit të brendshëm në secilin mjedis, përputhshmëria me *Standardet ndërkombëtare të IAB mbi praktikën profesionale të auditimit të brendshëm* është thelbësore për përmbushjen e përgjegjësisive të autorëve të brendshëm dhe për aktivitetin e auditimit të brendshëm.

Nëse auditorëve të brendshëm ose aktivitetit të auditimit të brendshëm u lejohet me ligj ose rregullore që të mos jenë në përputhshmëri me disa pjesë të *Standardeve*, përputhshmëria me pjesë pjesët e tjera të *Standardeve* dhe deklaratimet e duhura është e nevojshme.

Nëse *Standardet* përdoren në lidhje me standardet e lëshuara nga organe të tjera autoritare, letrat e auditimit të brendshëm mund të citojnë përdorimin e standardeve të tjera, atëherë kur është e nevojshme. Në këtë rast, kur mes *Standardeve* dhe standardeve të tjera ekzistojnë mospërputhje, auditorët e brendshëm dhe aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të jetë në përputhshmëri me *Standardet* dhe mund të jenë në përputhshmëri me standardet e tjera nëse ato janë më kufizuese.

Qëllimi i *Standardeve* është që të:

1. Përshkruajë parimet themelore që përfaqësojnë praktikën e auditimit të brendshëm.
2. Ofrojë një kornizë për kryerjen dhe nxitjen e një game të gjerë të auditimit të brendshëm me njohuri në praktika.
3. Krijojë bazën për vlerësimin e kryerjes së auditimit të brendshëm
4. Nxisë proceset dhe operacionet e përmirësuara organizative

Standardet janë kërkesa të detyrueshme të bazuara në parime që përbëhen nga:

- Pasqyrat e kërkesave themelore për praktikimin profesional të auditimit të brendshëm dhe për vlerësimin e efektivitetit të performancës, të cilat aplikohen ndërkombëtarisht në nivelet organizative dhe individuale.
- Interpretimet, të cilat i shpjegojnë termat ose konceptet brenda një pasqyre.

Standardet përdorin terma të cilave i u është dhënë kuptim i veçantë dhe përfshihen në fjalor. Më hollësisht, *Standardet* përdorin fjalën “e detyrueshme” (must)¹ për të cilësuar një kërkesë të pakushtëzuar dhe fjalën “duhet” (should) atëherë kur pritet përputhshmëria në mos, gjatë zbatimit të gjyqimit profesional, rrethanat e justifikojnë devijimin.

^{*)} <http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance/ippf/standards/full-standards/>

¹ **Shënim i përkthyesit** – Fjala “must” dhe “should” kanë të njëjtin kuptim në gjuhën shqipe “duhet” por në gjuhën angleze “must” përdoret kur jepet një detyrim, urdhër, kurse “should” përdoret kur jepet një mundësi. Prandaj për fjalën “must” në tekst kam përdorur përkthimin “duhet” kurse për fjalën “should” e kam përdorur fjalën “mund” në mënyrë që të dallojnë në tekst dhe për lehtësi kuptimi.

Për të kuptuar dhe aplikuar *Standardet* në mënyrë korrekte, është e nevojshme që të merren parasysh Pasqyrat dhe interpretimet e tyre si dhe gjithashtu kuptimet e veçanta nga fjalori.

Struktura e *Standardeve* ndahet në Standardet e atributit dhe performancës. Standardet e atributit i adresohen vetive të organizatave dhe personave që kryejnë auditimin e brendshëm. Standardet e performancës përshkruajnë natyrën e auditimit të brendshëm dhe ofrojnë kritere cilësore me anë të të cilave matet performanca e këtyre shërbimeve. Standardet e atributit dhe performancës gjithashtu ofrohen për tu zbatuar në të gjitha shërbimet e auditimit të brendshëm.

Standardet implementuese ofrohen gjithashtu për të zgjeruar standardet e atributit dhe performancës, duke ofruar kërkesat që aplikohen në aktivitetet e sigurimit (S) dhe të konsulencës (K).

Shërbimet e sigurimit përfshijnë vlerësimin objektiv të auditorit të brendshëm mbi evidencat për të ofruar një opinion ose konkluzione të pavarura në lidhje me një entitet, veprim, funksion, proces, sistem, ose çështje tjetër. Lloji dhe fushëveprimi i angazhimit për sigurim përcaktohen nga auditori i brendshëm. Në përgjithësi, në shërbimet e sigurimit përfshihen tre palë: (1) personi ose grupi që përfshihen drejtpërdrejt në një entitet, veprim, funksion, proces, sistem, ose çështje tjetër, (2) personi ose grupi që bën vlerësimin – auditori i brendshëm, dhe (3) personi ose grupi që e përdor vlerësimin – përdoruesi.

Shërbimet konsulente kanë natyrë këshillëdhënëse dhe zakonisht kryhen sipas kërkesave të veçanta të një klienti të angazhuar. Lloji dhe fushëveprimi i angazhimit konsulent i nënshtrohen marrëveshjes me klientin e angazhuar. Në shërbimet konsulente zakonisht janë të përfshirë dy palë: (1) personi ose grupi që ofron këshillën – auditori i brendshëm, dhe (2) personi ose grupi që kërkon ose merr këshillën – klienti i angazhuar. Gjatë kryerjes së shërbimeve konsulente auditori i brendshëm duhet të ruajë objektivitetin e tij dhe të mos marrë përgjegjësi menaxhimi.

Rishikimi dhe hartimi i *Standardeve* është një proces në zhvillim. Bordi për standardet e auditimit të brendshëm këshillohe dhe diskutime përpara se ti lëshojnë *Standardet*. Kjo përfshin ftesën për komente publike në të gjithë botën përmes procesit të bërjes publike të drafteve. Të gjitha draftet për ekspozim gjenden në faqen e internetit të IAB-së si dhe i dërgohen të gjitha institucioneve të IAB-së.

Sugjerimet dhe komentet në lidhje me *Standardet* mund ti dërgoni në:

The Institute of Internal Auditors
Standards and Guidance
247 Maitland Avenue
Altamonte Springs, FL 32701-4201, USA

E-mail: guidance@theiaa.org

STANDARDET E ATRIBUTIT

1000 – Qëllimi, autoriteti, dhe përgjegjësia

Qëllimi, autoriteti dhe përgjegjësia e aktivitetit të auditimit të brendshëm duhet të përcaktohen zyrtarisht në një statut për auditim të brendshëm, i cili të jetë në pajtueshmëri me përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e etikës, dhe *Standardet*. Kryeshefi i auditimit duhet të rishikojë statutin e auditimit të brendshëm në mënyrë periodike dhe t'ia prezantojë atë stafit menaxhues dhe bordit për aprovim.

Interpretimi:

Statuti i auditimit të brendshëm është një dokument zyrtar i cili përcakton qëllimin, autoritetin, dhe përgjegjësinë e aktivitetit të auditimit të brendshëm. Ai përforcon pozicionin e aktivitetit të auditimit të brendshëm brenda organizatës; autorizon qasje në shënime, në personel, dhe pronë fizike që ka lidhje me performancën e angazhimit; si dhe përcakton fushëveprimin e aktiviteteve të auditimit të brendshëm. Bordi mban të drejtën për aprovimin final të statutit të auditimit të brendshëm. .

1000.A1 – Lloji i shërbimeve të sigurimit që i ofrohen organizatës duhet të përcaktohen në statutin e auditimit të brendshëm. Nëse sigurimet i ofrohen palëve jashtë organizatës, lloji e këtyre sigurimeve duhet të përcaktohet po ashtu në statutin e auditimit të brendshëm.

1000.C1 – Lloji i Shërbimeve konsulente duhet të përcaktohet në statutin e auditimit të brendshëm.

1010 – Pranimi i përkufizimit të auditimit të brendshëm, Kodit të etikës dhe Standardeve nga Statuti i auditimit të brendshëm

Statuti i auditimit të brendshëm duhet të pranojë përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e etikës dhe *Standardet*. Kryeshefi i auditimit duhet të diskutojë me stafin e lartë menaxhues dhe bordin rreth përkufizimit të auditimit të brendshëm, Kodit të etikës dhe *Standardeve*.

1100 – Pavarësia dhe objektiviteti

Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të jetë i pavarur, dhe auditorët e brendshëm duhet të jenë objektiv gjatë kryerjes së punës.

Interpretimi:

Pavarësia është të qenit i lirë nga kushtet që kërcënojnë mundësitë e kryerjes së një aktiviteti të auditimit të brendshëm apo kryeshefin e auditimit që të përmbushë përgjegjësitë e auditimit të brendshëm në një mënyrë të paanshme. Për të arritur shkallën e nevojshme të pavarësisë për të përmbushur përgjegjësitë e auditimit të brendshëm sa më me efikasitet, kryeshefi i auditimit ka qasje të drejtpërdrejtë dhe të pakufizuar në stafin e lartë menaxhues dhe bord. Kjo mund të arrihet përmes një marrëdhënie të raportimit të dyfishtë. Kërcënimet që i bëhen pavarësisë duhet të menaxhohen në nivelet individuale, funksionale, angazhuese, dhe organizative.

Objektiviteti është një qëndrim intelektual i paanshëm që i mundëson auditorit të brendshëm të zbatojë angazhimet e tij në një mënyrë të tillë që i bën ata të besojnë në produktin e punës së

tyre dhe se nuk janë bërë komprometime në cilësi. Kërcënimet që i bëhen objektivitetit duhet të menaxhohen në nivelet individuale, funksionale, angazhuese, dhe organizative.

1110 – Pavarësia organizative

Kryeshefi i auditimit duhet të raportojë tek një nivel në kuadër të njësisë që i mundëson aktivitetit të auditimit të brendshëm të përmbushë përgjegjësitë e veta. Kryeshefi i auditimit duhet t'i konfirmojë bordit, të paktën një herë në vit, pavarësinë organizative të aktivitetit të auditimit të brendshëm.

Interpretimi:

Pavarësia organizative është arritur në mënyrë efektive kur kryeshefi i auditimit raporton funksionalisht tek bordi. Shembuj të raportimeve funksionale te bordi, që përfshijnë bordin:

- *Miratimi i kartës së auditimit të brendshëm;*
- *Miratimi i planit të auditimit të brendshëm të bazuar në rreziqet.*
- *Marrja e komunikimeve nga ana e shefit ekzekutiv të auditimit mbi performancën e veprimtarisë së auditimit të brendshëm, në lidhje me ecurinë e planit të saj dhe çështje të tjera;*
- *Miratimi i vendimeve në lidhje me emërimin dhe shkarkimin e shefit ekzekutiv të auditimit dhe,*
- *Bërja e hetimeve të duhura, të kërkuara nga menaxhimi dhe drejtori ekzekutiv i auditimit për të përcaktuar nëse ka fusha të papërshtatshme ose burime të kufizuara.*

1110.A1 – Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të jetë i lirë nga ndërhyrjet gjatë përcaktimit të fushëveprimit të auditimit të brendshëm, kryerjes së punës, dhe komunikimit të rezultateve.

1111 – Bashkëveprimi i drejtpërdrejtë me bordin

Kryeshefi i auditimit duhet të komunikojë dhe bashkëveprojë në mënyrë të drejtpërdrejtë me bordin.

1120 – Objektiviteti individual

Auditorët e brendshëm duhet që kenë një qëndrim të drejtë, të paanshëm, dhe të shmangin çdo konflikt interesi.

Interpretimi:

Konflikti i interesit është një situatë në të cilën një auditor i brendshëm, të cilit i është dhënë besimi, ka një interes personal ose profesional konkurrimi. Interesa të tilla ia vështirësojnë auditorit përmbushjen e detyrave të tij/saj në mënyrë të drejtë. Konflikti i interesit ekziston edhe nëse nuk rezulton ndonjë akt i pamoralshëm ose i gabuar. Konflikti i interesit mund të krijojë formën e një sjellje të pahijshme e cila mund të rrezikojë besueshmërinë tek auditori i brendshëm, aktiviteti i auditimit të brendshëm, dhe tek vet profesioni. Një konflikt interesi do të mund të dëmtonte aftësinë e një individi për të kryer detyrat dhe përgjegjësitë e tij/saj në mënyrë objektive.

1130 – Dëmtimi i pavarësisë ose objektivitetit

Nëse pavarësia ose objektiviteti dëmtohen faktikisht ose në dukje, detajet e dëmtimit duhet ti bëhen të ditura palëve përkatëse. Lloji i njoftimit do të varet nga dëmtimi.

Interpretimi:

Dëmtimi i pavarësisë organizative dhe objektiviteti individual mund të përfshijë, por jo të kufizohet, në konfliktin e interesit personal, ndalimi i qasje në shënime, personel, dhe prona, si dhe kufizimet e burimeve siç është financimi.

Përcaktimi i palëve të dhura të cilat do të informohen rreth dëmtimit të pavarësisë ose objektivitetit individual varet nga ajo çka pritet nga përgjegjësitë e aktivitetit të auditimit të brendshëm dhe kryeshefit të auditimit ndaj stafit të lartë menaxhues dhe bordit siç përshkruhet në statutin e auditimit të brendshëm, si dhe nga lloji i dëmtimit.

1130.A1 – Auditorët e brendshëm duhet të shmangen nga vlerësimi i veprimeve specifike për të cilat ata kanë qenë përgjegjës më parë. Objektiviteti supozohet të dëmtohet atëherë kur një auditor i brendshëm ofron shërbime sigurimi për një aktivitet për të cilin ky auditor ka pasur përgjegjësi brenda një viti më parë.

1130.A2 – Angazhimet e sigurimit për funksione mbi të cilat kryeshefi i auditimit ka përgjegjësi duhet të mbikëqyren nga një palë jashtë aktivitetit të auditimit të brendshëm.

1130.C1 – Auditorët e brendshëm mund të ofrojnë shërbime konsulente për veprime mbi të cilat kanë qenë përgjegjës më parë.

1130.C2 – Nëse auditorëve të brendshëm i është dëmtuar pavarësia ose objektiviteti në lidhje me shërbimet konsulente të propozuara, klienti i angazhuar duhet të njoftohet përpara se ai të pranojë angazhimin.

1200 – Zotësia dhe kujdesi i duhur profesional

Angazhimet duhet të kruhen me zotësi dhe me kujdesin e duhur profesional.

1210 – Zotësia

Auditorët e brendshëm duhet të zotërojnë njohuri, aftësi, dhe shkathtësi të tjera që u nevojiten për të përmbushur përgjegjësitë e tyre individuale. Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të zotërojë ose të përftojë njohuri, aftësi dhe shkathtësi të tjera që nevojiten për përmbushjen e përgjegjësive të tij.

Interpretimi:

Njohuria, aftësitë ,dhe shkathtësitë është një term i përbashkët që i referohet zotësisë profesionale që kërkohen nga një auditor i brendshëm për të përmbushur përgjegjësitë profesionale. Auditorët e brendshëm inkurajohen që të demonstrojnë zotësinë e tyre duke fituar kualifikim dhe certifikata profesionale përkatëse, siç është titulli Auditor i brendshëm i certifikuar,, si dhe tituj të tjerë të ofruar nga Instituti i Auditorëve të brendshëm dhe organizata të tjera profesionale përkatëse.

1210.A1 – Kryeshefit të auditimit duhet ti ofrohen këshilla dhe asistencë nëse auditorët e brendshëm nuk kanë njohuri, aftësi, ose shkathtësi të tjera që nevojiten për përmbushjen e të gjithë angazhimit, ose një pjese të tij.

1210.A2 – Auditorët e brendshëm duhet të kenë njohuri të mjaftueshme për të vlerësuar rrezikun e mashtrimit dhe mënyrën se si menaxhohet ai nga organizata, por nuk pritset prej tyre që këtë përvojën e një personi përgjegjësia primare e të cilit është zbulimi dhe hetimi i mashtrimit..

1210.A3 – Auditorët e brendshëm duhet të kenë njohuri të mjaftueshme rreth rreziqeve dhe kontrolleve kryesore në teknologjinë informative dhe në teknikat e auditimit të bazuara në teknologji në mënyrë që të kryejnë punën që iu është caktuar. Megjithatë, jo nga të gjithë auditorët e brendshëm pritset që të kenë profesionalizmin e një auditori të brendshëm përgjegjësia primare e të cilit është auditimi i teknologjisë informative.

1210.C1 - Kryeshefi i auditimit duhet të refuzojë angazhimin e konsulencës ose të marrë këshilla dhe ndihmë nëse audituesve të brendshëm u mungojnë njohuritë, aftësitë apo kompetencat e tjera të nevojshme për kryerjen e të gjithë ose një pjese të angazhimit.

1220 – Kujdesi i duhur profesional

Auditorët e brendshëm duhet të zbatojnë kujdesin dhe aftësitë që priten ti këtë një auditor i brendshëm mjaft i matur dhe i shkathët. Kujdesi i duhur profesional nuk nënkupton pagabueshmëri.

1220.A1 – Auditorët e brendshëm duhet të praktikojnë kujdesin profesional duke marrë parasysh:

- Shkallën e punës që nevojitet për të arritur objektivat e angazhimit
- Rëndësinë, ndërlíkueshmërinë relative të çështjeve domethënëse të çështjeve në të cilat aplikohen procedurat e sigurimit;
- Përshtatshmërinë dhe efikasitetin e qeverisjes, menaxhimit e rrezikut, dhe proceset e kontrollit;
- Probabilitetin e gabimeve të rëndësishme, mashtrimeve, ose mos pajtueshmërisë
- Koston e sigurimit në lidhje me përfitimet e mundshme.

1220.A2 - Gjatë praktikimit të kujdesit të duhur profesional auditorët e brendshëm duhet të marrin parasysh përdorimin e auditimit të bazuar në teknologji dhe teknikat e tjera për analizimin e të dhënave.

1220.A3 – Auditorët e brendshëm duhet të jenë vigjilent ndaj rreziqeve të rëndësishme që mund të ndikojnë në objektivat, veprimet, ose burimet. Megjithatë, vetëm procedurat e sigurimit, edhe atëherë kur kryhen me kujdes të duhur profesional, nuk garantojnë se do të identifikohen të gjitha rreziqet.

1220.C1 – Auditorët e brendshëm duhet të praktikojnë kujdesin e duhur profesional gjatë angazhimit konsulent duke pasur parasysh:

- Nevojat dhe pritjet e klientit, duke përfshirë llojin, afatin, dhe komunikimin e rezultateve të nga angazhimi;
- Ndërlíkueshmërinë relative dhe vëllimin e punës që nevojitet për të arritur objektivat e angazhimit;
- Koston e angazhimit konsulent në lidhje me përfitimet e mundshme

1230 – Zhvillimi i vazhdueshëm profesional

Auditorët e brendshëm duhet të rrisin njohuritë, aftësitë, dhe shkathhtësitë e tjera të tyre përmes zhvillimit të vazhdueshëm profesional.

1300 – Programi për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë

Kryeshefi i auditimit duhet të krijojë dhe të mirëmbajë një program për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë, i cili do të mbulonte të gjitha aspektet e aktivitetit të auditimit të brendshëm.

Interpretimi:

Programi për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë është dizajnuar për të mundësuar vlerësimin e përputhshmërisë së aktivitetit të auditimit të brendshëm me përkufizimin e auditimit të brendshëm dhe me Standardet, si dhe për të vlerësuar nëse auditorët e brendshëm e zbatojnë Kodin e etikës. Programi gjithashtu vlerëson efikasitetin dhe efektivitetin e aktivitetit të auditimit të brendshëm dhe identifikon mundësitë për përmirësim..

1310 – Kërkesat e Programit për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë

Programi për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë duhet të përfshijë si vlerësimet e brendshme ashtu edhe ato të jashtme.

1311 – Vlerësimet e brendshme:

Vlerësimet e brendshme duhet të përfshijnë:

- Monitorimin e vazhdueshëm të performancës së aktivitetit të auditimit të brendshëm;
- Rishikimet periodike të kryera përmes vet-vlerësimit ose nga ndonjë person tjetër brenda organizatës që ka njohurinë e mjaftueshme mbi praktikatat e auditimit të brendshëm.

Interpretimi:

Monitorimi i vazhdueshëm është një pjesë integrale e mbikëqyrjes, rishikim, dhe matjes së përditshme të aktivitetit të auditimit të brendshëm. Monitorimi i vazhdueshëm përfshihen në praktikatat dhe politikat e zakonshme të aktivitetit të auditimit të brendshëm dhe përdor proceset, mjetet, dhe informacionin të konsideruara si të nevojshme për vlerësimin e përputhshmërisë me përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e etikës, dhe Standardet.

Rishikimet periodike janë llogaritje që kryhen për të vlerësuar përputhshmërinë me përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e etikës, dhe Standardet.

Njohuritë e mjaftueshme të praktikave të auditimit kërkojnë të paktën njohuri të të gjitha elementeve të Kornizës ndërkombëtare të praktikave profesionale.

1312 – Vlerësimi i jashtëm

Vlerësimet e jashtme duhet të kryhen të paktën çdo 5 vjet nga një recensues i pavarur ose ekip recensues jashtë organizatës. Kryeshefi i auditimit duhet të diskutojë me bordin për:

- Nevojën për më shumë vlerësime të jashtme; dhe

- Kualifikimet dhe pavarësinë e recensuesit të jashtëm, ose ekipit recensues, duke përfshirë çdo konflikt interesi të mundshëm.

Interpretimi

Një recensues, ose ekip recensues, i kualifikuar përbëhet nga persona të cilët janë të zotë në praktikat profesionale të auditimit të brendshëm dhe procesin e vlerësimit të jashtëm. Vlerësimi i zotësisë së recensuesit dhe ekipit recensues është një vlerësim që merr parasysh përvojën profesionale në auditimin e brendshëm dhe kredencialet profesionale të personave që përzgjidhen për të bërë recensionin. Vlerësimi i kualifikimeve gjithashtu merr parasysh përmasat dhe ndërlikueshmërinë e organizatave me të cilën recensuesit ose ekipi recensues janë shoqëruar në lidhje me organizatën për të cilën bëhet vlerësimi i auditimit të brendshëm, si dhe gjithashtu nevojën për njohuri të veçanta mbi një sektor, industri, ose teknikë.

Një recensues i pavarur ose ekip recensues nënkupton kur nuk ka ndonjë konflikt interesi as real dhe as në dukje dhe të mos qenit pjesë, ose nën kontrollin, e organizatës të cilës i takon aktiviteti i auditimit të brendshëm.

1320 – Raportimi mbi programin për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë

Kryeshefi i auditimit duhet t'ia komunikojë rezultatet e programit për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë stafit të lartë menaxhues dhe bordit.

Interpretimi:

Mënyra, përmbajtja, dhe shpeshësia e komunikimit të rezultateve të programit për përmirësimin dhe sigurimin e cilësisë caktohet në diskutimet me stafin e lartë menaxhues dhe bordin, ku dhe merren parasysh përgjegjësitë e aktivitetit të auditimit të brendshëm dhe të kryeshefit të auditimit ashtu siç janë në përmbajtjen e statutit të auditimit të brendshëm. Për të demonstruar përputhshmëri me përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e etikës, dhe Standardet, rezultatet e jashtme dhe të brendshme periodike komunikohen pasi këto vlerësime të kenë mbaruar dhe rezultatet e monitorimit të vazhdueshëm komunikohen të paktën një herë një vit. Rezultatet përfshijnë vlerësimet e recensuesit ose ekipit recensues në lidhje me shkallën e performancës.

1321 – Përdorimi i “është në përputhje me Standardet ndërkombëtare për praktikimin profesional të auditimit të brendshëm ”

Kryeshefi i auditimit mund të deklarojë se aktiviteti i auditimit të brendshëm është në përputhje me Standardet Ndërkombëtare për Praktikën Profesionale të Auditimit të Brendshëm vetëm nëse rezultatet e sigurimit të cilësisë dhe programit të përmirësimit e mbështesin këtë deklaratë.

Interpretimi:

Aktiviteti i auditimit të brendshëm është në përputhje me standardet, kur ai arrin rezultatet e përshkruara në Përkufizimin e Auditimit të Brendshëm, Kodin e Etikës dhe Standardet. Rezultatet e sigurimit të cilësisë dhe programit të përmirësimit, përfshijnë rezultatet e dy vlerësimeve: të brendshme dhe të jashtme. Të gjitha aktivitetet e auditimit të brendshëm duhet të jenë rezultat i vlerësimeve të brendshme. Aktivitetet e auditimit të brendshëm në ekzistencë, të paktën një herë në pesë vjet duhet të kenë rezultatet e vlerësimeve të jashtme.

1322 – Njoftimi për mospërputhshmërinë

Kur mos përputhshmëria me përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e etikës, ose *Standardet*, ndikon në veprimtarinë ose fushëveprimin e përgjithshëm të aktivitetit të auditimit të brendshëm, kryeshefi i auditimit duhet të njoftojë stafin e lartë menaxhues dhe bordin për këtë mos përputhshmëri dhe ndikimin e saj.

Standardet e Performancës

2000 – Menaxhimi i aktivitetit të auditimit të brendshëm

Kryeshefi i auditimit duhet të menaxhojë në mënyrë efektive aktivitetin e auditimit të brendshëm për të siguruar se ai ia shton vlerën organizatës.

Interpretimi:

Aktiviteti i auditimit të brendshëm është menaxhuar në mënyrë efektive kur:

- *Rezultatet e punës së aktivitetit të auditimit të brendshëm arrijnë qëllimet dhe përgjegjësitë e përfshira në kartën auditimit të brendshëm;*
- *Aktiviteti i auditimit të brendshëm është në përputhje me përkufizimin e auditimit të brendshëm dhe standardet; dhe*
- *Individët që janë pjesë e aktivitetit të auditimit të brendshëm demonstrojnë përputhje me Kodin e Etikës dhe Standardet.*

Aktiviteti i auditimit të brendshëm shton vlerën e organizatës (dhe palëve të interesuara të saj), kur ai jep siguri objektive dhe të rëndësishme, dhe kontribuon në efektivitetin dhe efikasitetin e qeverisjes, menaxhimit e rrezikut, dhe proceset e kontrollit.

2010 – Planifikimi

Për të përcaktuar prioritetet e aktivitetit të auditimit të brendshëm në pajtueshmëri me qëllimet e organizatës, Kryeshefi i auditimit duhet të hartojë plane të bazuara në rreziqet.

Interpretimi:

Kryeshefi i auditimit është përgjegjës për hartimin e një plani të bazuar në rreziqe. Ai merr parasysh kornizën e organizatës për menaxhimin e rrezikut, duke përfshirë këtu edhe nivelet e rrezikut të pranueshëm të caktuar nga stafi menaxhues për aktivitete ose pjesë të ndryshme të organizatës.

Nëse nuk ekziston ndonjë kornizë, kryeshefi i auditimit përdor vlerësimin të tij/saj të rreziqeve pasi të jetë konsultuar me stafin e lartë menaxhues dhe bordin.

2010.A1- Plani i angazhimeve për aktivitetin e auditimit të brendshëm duhet të bazohet mbi një vlerësim të dokumentuar të rrezikut, i ndërmarrë të paktën një herë në vit. Të dhënat nge stafi i lartë menaxhues dhe bordi duhet të merren parasysh në këtë proces.

2010.A2- Kryeshefi i auditimit duhet të identifikojë dhe të marrë parasysh pritjet e menaxhimit të lartë, të bordit, dhe aktorëve tjerë të interesuar për opinionet e auditimit të brendshëm dhe konkluzionet e tjera.

2010.C1- Kryeshefi i auditimit duhet të marrë në konsideratë që të pranojë angazhimet konsulente të propozuara duke u bazuar mbi mundësitë e këtij angazhimi për të përmirësuar menaxhimin e rrezikut, shtimin e vlerës, dhe përmirësimin e veprimeve të organizatës. Angazhimet e pranuar duhet të përfshihen në plan.

2020 – Komunikimi dhe aprovimi

Kryeshefi duhet t'ia komunikojë stafit të lartë menaxhues dhe bordit për rishikim dhe aprovim planet dhe kërkesat burimore të aktivitetit të auditimit të brendshëm, duke përfshirë ndryshimet e përkohshme të rëndësishme. Kryeshefi i auditimit duhet gjithashtu duhet të komunikojë edhe ndikimin e kufizimeve në burim.

2030 – Menaxhimi i burimit

Kryeshefi i auditimit duhet të sigurojë se burimet e auditimit të brendshëm janë të duhura, të mjaftueshme, dhe se shfrytëzohen në mënyrë efektive për të realizuar planin e aprovuar.

Interpretimi:

Termi “të duhura” i referohet përzierjes së njohurisë, aftësive, dhe shkathtësive të tjera që nevojiten për zbatimin e planit; “të mjaftueshme” i referohet sasisë së burimeve që nevojiten për realizimin e planit. Burimet shfrytëzohen në mënyrë efektive kur përdoren në një mënyrë që optimizon realizimin e planit të aprovuar.

2040 – Politikat dhe procedurat

Kryeshefi i auditimit duhet të hartojë politika dhe procedura për të drejtuar aktivitetin e auditimit të brendshëm.

Interpretimi:

Forma dhe përmbajtja e politikave dhe procedurave varen nga madhësia dhe struktura e aktivitetit të auditimit të brendshëm dhe ndërlikueshmërisë së punës së tij.

2050 - Koordinimi

Kryeshefi i auditimit mund të ndajë informacionin dhe të koordinojë aktivitetet me ofruesit e jashtëm dhe të brendshëm të shërbimeve të sigurimit dhe konsulencës për të siguruar përfshirjen e duhur dhe minimizuar dyfishimin e përpjekjeve.

2060 – Raportimi tek stafi i lartë menaxhues dhe bordi

Kryeshefi i auditimit duhet të raportojë në mënyrë periodike stafit të lartë menaxhues dhe bordit mbi qëllimin, autoritetin, përgjegjësinë e aktivitetit të auditimit të brendshëm si dhe performancës në lidhje me planin e tij. Raportimi duhet të përfshijë çështje të rëndësishme të kontrollin dhe ekspozimin ndaj rrezikut, duke përfshirë rrezikun nga mashtrimi, çështje të qeverisjes, dhe çështje të tjera të nevojshme ose të kërkuara nga stafi i lartë menaxhues dhe bordi.

Interpretimi:

Shpeshësia dhe përmbajtja e raportimit përcaktohen në diskutim me stafin e lartë menaxhues dhe bordin, si dhe varen nga rëndësia e informacionit që do të komunikohet dhe nga urgjenca e veprimeve përkatëse që duhet të merren nga stafi i lartë menaxhues dhe bordi.

2070- Siguruesi i shërbimit të jashtëm dhe përgjegjësia organizative për Auditim të Brendshëm

Kur një ofrues i shërbimit të jashtëm shërben si aktivitet i auditimit të brendshëm, ofruesi duhet të jetë i vetëdijshëm se organizata ka përgjegjësinë për mbajtjen e një veprimtarie efektive të auditimit të brendshëm.

Interpretimi:

Kjo përgjegjësi është demonstruar përmes sigurimit të cilësisë dhe programit të përmirësimit, të cilat vlerësojnë përputhjen me Përkufizimin e auditimit të brendshëm, Kodin e Etikës dhe Standardet.

2100 – Natyra e punës

Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë dhe të kontribuojë në përmirësimin e qeverisjes, menaxhimit të rrezikut, dhe proceset e kontrollit duke përdorur një qasje sistematike dhe të disiplinuar.

2110 – Qeverisja

Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë dhe të bëjë rekomandimet e duhura për përmirësimin e procesit të qeverisjes gjatë arritjes së objektivave të saj të mëposhtme:

- Nxitja e vlerave dhe etikës së duhur brenda organizatës;
- Sigurimi i llogaridhënies dhe menaxhimit efektiv të performancës organizative;
- Komunikimi i informacionit rreth rrezikut dhe kontrollit tek fushat e duhura të organizatës
- Koordinimi i aktiviteteve dhe komunikimi i informacionit mes bordit, auditorëve të brendshëm dhe të jashtëm dhe stafit menaxhues

2110.A1- Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë dizajnin, zbatimin, dhe efikasitetin e objektivave, strategjive dhe aktiviteteve të organizatës në lidhje me etikën.

2110.A2 – Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë nëse qeverisja e teknologjisë informative e organizatës përkrah dhe mbështet strategjitë dhe objektivat e organizatës.

2120 – Menaxhimi i rrezikut

Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë efikasitetin dhe të kontribuojë në përmirësimin e proceseve të menaxhimit të rrezikut.

Interpretimi:

Përcaktimi nëse proceset e menaxhimit të rrezikut janë efektive vjen si vlerësimin që rezulton nga vlerësimi i auditorit të brendshëm se:

- Objektivat organizative përkrahin dhe radhiten me misionin e organizatës;
- Rreziqet e rëndësishme janë identifikuar dhe vlerësuar;
- Përgjigjet e duhura ndaj rrezikut janë përzgjedhur dhe radhiten me rreziqet dhe rreziqet e pranueshme të organizatës;

- *Informacioni relevant për rrezikun është marrë dhe komunikuar në kohën e duhur nëpër organizatë, duke i mundësuar stafit, stafit menaxhues dhe bordit që të përmbushin përgjegjësitë e tyre.*

Aktiviteti i auditimit të brendshëm mund të mbledh informacione për të mbështetur këtë vlerësim gjatë angazhimeve të shumta. Rezultatet e këtyre angazhimeve, kur shikohen së bashku, japin një kuptim mbi proceset e menaxhimit të rreziqeve në organizatë dhe efektivitetin e tyre.

Proceset e menaxhimit të rrezikut monitorohen përmes aktiviteteve të vazhdueshme të menaxhimit, vlerësimeve të ndara, ose nga të dyja së bashku.

2120.A1- Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë ekspozimin ndaj rrezikut në lidhje me qeverisjen, veprimet, sistemet informative të organizatës, që kanë të bëjnë me:

- Besueshmërinë dhe integritetin e informacionit operativ dhe financiar.
- Efikasitetin dhe efektivitetin e veprimeve.
- Ruajtjen e pasurive;
- Pajtueshmërinë me ligjet, rregulloret, dhe kontratat.

2120.A2 – Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë mundësinë që një mashtrim mund të ndodhë dhe mënyrën se si organizata e menaxhon rrezikun për mashtrim.

2120.C1 – Gjatë angazhimeve konsulente, auditorët e brendshëm duhet të adresojnë rrezikun në përbërje me objektivat e angazhimit dhe duhet të jetë vigjilent ndaj ekzistimit të ndonjë rreziku tjetër të rëndësishëm.

2120.C2 – Auditorët e brendshëm duhet të përfshijnë njohurinë mbi rrezikun që e kanë fituar gjatë angazhimeve konsulente në vlerësimin që ata i bëjnë proceseve të menaxhimit të rrezikut të organizatës.

2120.C3 – Gjatë asistimit të stafit menaxhues për krijimin ose përmirësimin e proceseve për menaxhimin e rrezikut, auditorët e brendshëm duhet të mënjanojnë marrjen e ndonjë përgjegjësie menaxhimi kur faktikisht bëjnë menaxhimin e rrezikut.

2130 – Kontrolli

Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të ndihmojë organizatën që të ruajë kontrollet efektive duke vlerësuar efikasitetin dhe efektivitetin e tyre si dhe duke nxitur përmirësime të vazhdueshme.

2130.A1- Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të vlerësojë përshtatshmërinë dhe efikasitetin e kontrolleve duke iu përgjigjur rreziqeve brenda qeverisjes, veprimeve, sistemeve informative të organizatës, që kanë të bëjnë me:

- Besueshmërinë dhe integritetin e informacionit operativ dhe financiar.
- Efikasitetin dhe efektivitetin e veprimeve.
- Ruajtjen e pasurive;

- Pajtueshmërinë me ligjet, rregulloret, dhe kontratat

2130.C1 – Auditorët e brendshëm duhet ti përfshijnë njohuritë e tyre mbi kontrollin të fituara nga angazhimet konsulente në vlerësimin që i bëjnë proceseve të kontrollit të organizatës.

2200 – Planifikimi i angazhimit

Auditorët e brendshëm duhet të hartojnë dhe dokumentojnë një plan për çdo angazhim, duke përfshirë edhe objektivat, fushëveprimin, qëllimin, afatet kohore, dhe ndarjen e burimeve të angazhimit.

2201 – Çka duhet të merret parasysh gjatë planifikimit

Gjatë planifikimit të angazhimit auditorët e brendshëm duhet të marrin parasysh:

- Objektivat e aktivitetit i cili recensohet dhe mjetet me të cilat aktiviteti kontrollon performancën e tij.
- Rreziqet e rëndësishme ndaj aktivitetit, objektivat e tij, burimet, veprimet, dhe mjetet me të cilat ndikimi i mundshëm i rrezikut mbahet në një nivel të pranueshëm.
- Përshtatshmëria e efektivitetit të menaxhimit të rrezikut të aktivitetit dhe proceset e kontrollit në krahasim me kornizën përkatëse të kontrollit ose modelin.
- Mundësitë për bërjen e përmirësimeve të rëndësishme në menaxhimin e rrezikut të aktivitetit dhe proceseve të kontrollit.

2201.A1- Gjatë planifikimit të një angazhimi për palët jashtë organizatës, auditorët e jashtëm duhet të bëjnë një dokument të shkruar mirëkuptimi rreth objektivave, fushëveprimit, përgjegjësive përkatëse, duke përfshirë kufizimet dhe shpërndarjen e rezultateve të angazhimit dhe qasjen në të dhënat e angazhimit.

2201.C1- Auditorët e brendshëm duhet të kenë një mirëkuptim me klientët e angazhimit konsulent rreth objektivave, fushëveprimit, përgjegjësive përkatëse dhe pritjet e tjera të klientit. Për angazhimet e rëndësishme ky mirëkuptim duhet të dokumentohet.

2210 – Objektivat e angazhimit

Objektivat duhet të krijohen për çdo angazhim.

2210.A1- Auditorët e brendshëm duhet të kryejnë një vlerësim paraprak të rrezikut përkatës në lidhje me aktivitetin të cilit i bëhet recension. Objektivat e angazhimit duhet të reflektojnë rezultatet e këtij vlerësim.

2210.A2- Auditorët e brendshëm duhet të marrin parasysh probabilitetin e gabime të rëndësishme, mashtrimeve, dhe ekspozimeve të tjera gjatë hartimit të objektivave të angazhimit.

2210.A3- Për të vlerësuar kontrollet nevojiten kriteret adekuate. Auditorët e brendshëm duhet të konstatojnë nivelin në të cilin stafi menaxhues i ka hartuar kriteret adekuate për të përcaktuar nëse janë arritur objektivat dhe qëllimet. Nëse janë adekuate, auditorët e brendshëm duhet ti përdorin këto kriteret në vlerësimet e tyre. Nëse nuk janë adekuate,

auditorët e brendshëm duhet të punojnë me stafin menaxhues për ti hartuar kriteret e duhura për vlerësim.

2210.C1- Objektivat e angazhimit konsulent duhet të adresohen tek qeverisja, menaxhimi i rrezikut, dhe proceset e kontrollit në atë nivel që është rënë dakord me klientin.

2210.C2- Objektivat e angazhimeve të konsulencës duhet të jenë në përputhje me vlerat, strategjitë, dhe objektivat e organizatës.

2220 – Fushëveprimi i angazhimit

Fushëveprimi i përcaktuar duhet të jetë i mjaftueshëm në mënyrë që të plotësojë objektivat e angazhimit.

2220.A1- Fushëveprimi i angazhimit duhet të përfshijë konsideratën ndaj sistemeve, regjistrave, personelit, dhe pasurisë fizike relevante dhe duke përfshirë gjithashtu edhe ato që janë nën kontrollin të palëve të treta.

2220.A2 – Nëse ndodhë një mundësi për konsultim të rëndësishëm gjatë angazhimit të sigurimit, një marrëveshje në të shkruar duhet të arrihet sikurse tek objektivat, fushëveprimi, përgjegjësitë përkatëse, dhe pritjet e tjera dhe rezultatet e angazhimit konsulent duhet të komunikohen në pajtueshmëri me standardet konsulente apo këshilluese.

2220.C1- Gjatë kryerjes së angazhimit konsulent, auditorët e brendshëm duhet që të sigurohen se fushëveprimi i angazhimit është i mjaftueshëm në mënyrë që të adresojnë dhe të pajtohen për objektivat. Nëse Auditorët e brendshëm zhvillojnë rezerva në lidhje me fushëveprimin përgjatë angazhimit, këto rezerva duhet të diskutohen me klientin për të përcaktuar se a duhet të vazhdojnë me angazhimin.

2220.C2 - Gjatë angazhimeve të konsulencës, auditët e brendshëm duhet të adresojnë kontrollet në përputhje me objektivat e angazhimit dhe të jenë vigjilent për çështje të rëndësishme të kontrollit.

2230 – Alokimi i burimeve të angazhimit

Auditorët e brendshëm duhet që të përcaktojnë burime të mirëfillta dhe të mjaftueshme për arritjen e objektivave të angazhimit duke u bazuar në vlerësimin e natyrës dhe kompleksitetit të secilit angazhim, kufizimet e kohës dhe burimet në dispozicion.

2240 – Programi i punës së angazhimit

Auditorët e brendshëm duhet të zhvillojnë dhe dokumentojnë programe të punës të cilat arrijnë objektivat e angazhimit.

2240.A1- Programet e punës duhet të përfshijnë procedurat për identifikimin, analizimin, vlerësimin dhe dokumentimin e informatave gjatë angazhimit. Programi i punës duhet që të aprovohet para se të implementohet, dhe çfarëdo përshtatje duhet të aprovohet në mënyrë të rregullt.

2240.C1 – Programet punuese për konsultimin e angazhimit mund të ndryshojë nga përmbajtja varësisht nga natyra e angazhimit.

2300 – Kryerja e angazhimit

Auditorët e brendshëm duhet të identifikojnë, analizojnë, vlerësojnë dhe dokumentojnë informata të mjaftueshme për të arritur objektivat e angazhimit.

2310 – Identifikimi i informacionit

Auditorët e brendshëm duhet të identifikojnë informata të mjaftueshme, të besueshme, relevante dhe të dobishme për të arritur objektivat e angazhimeve.

Interpretimi:

Informatat e mjaftueshme janë faktike, adekuate, dhe bindëse duke mundësuar kështu që një person i matur, i informuar të vinte deri te konkluzioni sikurse auditori. Informacion i besueshëm është informacioni më i mirë i arritshëm përmes përdorimit të teknikave të duhura të angazhimit. Informata relevante mbështet vërejtjet dhe rekomandimet e angazhimit dhe është në përputhje me objektivat e angazhimit. Informatat e dobishme ndihmojnë organizatën për të përmbushur qëllimet e saj.

2320 – Analizimi dhe vlerësimi

Auditorët e brendshëm duhet të bazojnë rezultatet e konkluzioneve dhe angazhimeve me analiza dhe vlerësime të duhura.

2330 – Dokumentimi i informacioneve

Auditorët e brendshëm duhet të dokumentojnë informacionet relevante për të mbështetur konkluzionet dhe rezultatet e angazhimit.

2330.A1- Kryeshefi i auditimit duhet të kontrollojë qasjen në regjistrat e angazhimeve. Kryeshefi i auditimit duhet të marr miratimin apo aprovimin nga stafi i lartë menaxhues i lartë dhe ose këshilla ligjore para se të lëshoj regjistra të tillë tek palët e jashtme, sipas rastit.

2330.A2- Kryeshefi i auditimit duhet të zhvilloj kërkesat për mbajtjen e dosjes së regjistrave të angazhimit, pavarësisht se nga vendi në të cilin regjistrat janë të deponuar apo të ruajtur. Këto kërkesa duhet të mbahen në përputhje me udhëzimet e organizatës dhe çdo kërkesë përkatëse rregullatore apo kërkesave të tjera.

2330.C1- Kryeshefi i auditimit duhet të zhvillojnë politika qeverisëse mbi kujdestarinë dhe mbajtjen e regjistrave të angazhimit, e gjithashtu edhe lirim apo ofrimin e tyre ndaj palëve të brendshme apo të jashtme. Këto rregullore duhet të jenë në pajtueshmëri me udhëzimet e organizatës dhe çdo kërkesë përkatëse rregullatore ose kërkesave të tjera.

2340 – Mbikëqyrja e angazhimit

Angazhimet duhet të jenë të mbikëqyrura në mënyrë të rregullt për tu siguruar se objektivat janë arritur, është siguruar që kualiteti dhe personeli janë zhvilluar apo ngritur.

Interpretimi:

Kërkesa e nivelit të mbikëqyrjes do të varet nga profesionalizmi dhe përvoja e auditorëve të brendshëm dhe nga kompleksiteti i angazhimit. Kryeshefi i angazhimit ka përgjegjësi të përgjithshme për mbikëqyrjen e angazhimit, pavarësisht a është e kryer nga apo për aktivitetin

e auditimit të brendshëm, por mund të caktoj në mënyrë të përshtatshme anëtarë me përvojë për aktivitete të auditimit të brendshëm për të kryer rishikimin. Evidencat e një mbikëqyrje të duhur duhet të dokumentohet dhe të ruhet.

2400 – Komunikimi i rezultateve

Auditorët e brendshëm duhet ti komunikojnë rezultatet e angazhimit.

2410 – Kushtet e komunikimit

Komunikimet duhet të përfshijnë objektivat e angazhimit si dhe fushëveprimin e gjithashtu edhe konkluzionet e aplikueshme, rekomandimet dhe planet e veprimit.

2410.A1- Komunikimi përfundimtar i rezultateve të angazhimit duhet që sipas nevojës të përmbajë opinion e përgjithshëm të audituesit të brendshëm dhe/apo konkluzionet. Kur të jepet, opinionin apo konkluzioni duhet të marrë në konsideratë pritjet e menaxhmentit të lartë, bordit dhe palëve të tjera të interesuara dhe duhet të jetë i mbështetur nga informata të mjaftueshme, të besueshme, relevante dhe të dobishme.

Interpretimi:

Opinionet në nivelin e angazhimit mund të jenë vlerësime, konkluzione, apo përshkrime të tjera të rezultateve. Një angazhim i tillë mund të jetë në lidhje me kontrollin e proceseve të veçanta, rreziqeve, apo njësisive të biznesit. Formulimi i mendimeve të tilla kërkon marrjen në konsideratë të rezultateve të angazhimit dhe rëndësinë e tyre.

2410.A2- Auditorët e brendshëm janë të inkurajuar të vërtetojnë performancë të kënaqshme në komunikimin e angazhimit.

2410.A3- Kur të ofrohen rezultatet e angazhimit tek palët jashtë organizatës, komunikimi duhet të përfshij kufizimin e shpërndarjes dhe përdorimit të rezultateve.

2410.C1- Komunikimi i përparimit dhe rezultateve të angazhimeve konsulente do të ndryshojnë në formë dhe përmbajtje varësisht nga lloji i angazhimit dhe nevojat e klientit.

2420 – Kualiteti i komunikimeve

Komunikimet duhet të jenë të sakta, objektive, të qarta, koncize, konstruktive, komplete, dhe me kohë.

Interpretimi:

Komunikimet e sakta nuk përmbajnë nga gabime dhe shtrembërime dhe janë plotësisht të besueshme duke nënvizuar faktet. Komunikimet objektive janë të drejta, të paanshme, dhe janë rezultate të një vlerësimi të drejtë dhe të balancuar të të gjitha fakteve dhe kushteve relevante. Komunikimet e qarta kuptohen lehtë dhe janë logjike, duke shmangur gjuhën teknike të panevojshme dhe ofrojnë të gjitha informatat e rëndësishme dhe relevante. Komunikimet koncize janë deri në një masë dhe shmangin elaborimet e panevojshme, detale të panevojshme, dhe fjalë të tepërta. Komunikimet konstruktive janë ndihmesë për klientin e angazhuar dhe organizatën dhe udhëheqin drejt përparimit sipas nevojës. Komunikimeve

komplete nuk duhet t'ju mungoj asgjë që është esenciale për audiencën e planifikuar dhe përmbajnë të gjitha informatat madhore dhe relevante si dhe observimet për të mbështetur rekomandimet dhe konkluzionet. Komunikimet me kohë janë të përshtatshme dhe ekspeditive, varësisht nga rëndësia e përdorimit, duke i lejuar stafit të lartë menaxhues të marrë veprime konkrete dhe të përshtatshme korrektuese.

2421 – Gabimet dhe mangësitë

Nëse komunikimet finale përmbajnë gabime dhe mangësi të rëndësishme, Kryeshefi i auditimit duhet të korrektoj informatat për të gjitha palët të cilat kanë pranuar informatat origjinale të komunikimit.

2430 – Përdorimi i "kryerjes së auditimit të brendshëm në pajtueshmëri me Standardet ndërkombëtare për praktikimin profesional të auditimit të brendshëm"

Auditorët e brendshëm mund të raportojnë se angazhimet e tyre janë "kryer në pajtueshmëri me Standardet Ndërkombëtare për praktikimin profesional të auditimit të brendshëm", vetëm nëse rezultatet dhe sigurimi i kualitetit si dhe programet përmirësuese mbështetin deklaratat.

2431 – Komunikimi i mos përputhjes nga angazhimi

Kur mospërputhja me përkufizimin e Auditimit të brendshëm, Kodin e Etikës apo Standardet ndikon në një angazhim të veçantë, komunikimi i rezultateve duhet të bëjë të ditur:

- Dispozitat apo rregullat e Kodit të Etikës apo standardi(et) me të cilat nuk është arritur përshtatshmëria e plotë;
- Arsyen (et) për mospërputhje; dhe
- Ndikimin e mospërputhjes në angazhim dhe rezultatet e komunikuar të angazhimit.

2440 – Shpërndarja e rezultateve

Kryeshefi i auditimit duhet të komunikoj rezultatet tek palët e duhura.

Interpretimi:

Kryeshefi i auditimit, apo një person i caktuar, rishikon dhe aprovon komunikimet finale të angazhimit para se të lëshohen dhe vendoset se kujt dhe si duhet të shpërndahen.

2440.A1- Kryeshefi i auditimit është përgjegjës për komunikimin e rezultateve finale tek palët të cilat mund të sigurojnë se rezultatet e ofruara u është dhënë konsiderata e nevojshme.

2440.A2- Nëse nuk janë të mandatuara ndryshe me kërkesa ligjore, statusore, apo kërkesa rregullatore, para se të lëshohen rezultatet tek palët jashtë organizatës, Kryeshefi i auditimit duhet të:

- Vlerësojë potencialin e rrezikut ndaj organizatës;
- Konsultohet me stafin e lartë menaxhues dhe /apo konsultohet në çështjet ligjore në pajtueshmëri; dhe
- Kontrollon përhapjen-publikimin duke ndaluar përdorimin e rezultateve.

2440.C1- Kryeshefi i auditimit është përgjegjës për komunikimin e rezultateve finale duke konsultuar angazhimet ndaj klientëve.

2440.C2- Gjatë angazhimit konsulent, qeverisja, menaxhimi i rrezikut, dhe çështjet kontrolluese mund të identifikohen. Kudo që këto çështje janë të rëndësishme për organizatën, ato duhet të jenë të komunikuar tek stafi i lartë menaxhues si dhe tek bordi.

2450 – Opinioni i përgjithshëm

Kur një opinion i përgjithshëm është lëshuar, ai duhet të marrë parasysh pritjet e menaxhimit të lartë, të bordit dhe aktorëve të tjerë dhe duhet të mbështetet nga të dhëna të mjaftueshme, të besueshme, relevante dhe të dobishme.

Interpretimi:

Komunikimi duhet të identifikojë:

- *Fushëveprimin, duke përfshirë periudhën kohore të cilës i takon opinionin;*
- *Kufizimet e fushëveprimit;*
- *Shqyrtimin e të gjitha projekteve të lidhura, duke përfshirë mbështetjen në ofruesit e tjerë të sigurisë;*
- *Kornizën e rreziqeve ose të kontrollit ose kriteret e tjera të përdorura si bazë për opinionin e përgjithshëm, dhe*
- *Opinionin e përgjithshëm, gjykimin, apo konkluzionin e arritur.*

Arsyet për një mendim të përgjithshëm të pafavorshëm duhet të deklarohen.

2500 – Procesi i monitorimit

Kryeshefi i auditimit duhet të themelojë dhe mirëmbajë një sistem të monitorimit natyrën e rezultateve të komunikuar tek stafi i lartë menaxhues.

2500.A1- Kryeshefi i auditimit duhet të themelojë procese përcjellëse për monitorim dhe të sigurohet se veprimet e stafit të lartë menaxhues janë implementuar në mënyrë efektive apo që stafi i lartë menaxhues i lartë ka pranuar rrezikun për mos marrjen e veprimeve.

2500.C1- Aktiviteti i auditimit të brendshëm duhet të monitorojë natyrën e rezultateve të konsultimit të angazhimit deri në atë masë që janë pajtuar më herët me klientin.

2600 – Zgjidhja e pranimit të rreziqeve nga stafi i lartë menaxhues

Kur Kryeshefi i auditimit beson se stafi i lartë menaxhues ka pranuar një rrezik të mbetur i cili mundet të jetë i papranueshëm për organizatën, kryeshefi i auditimit duhet ta diskutojë këtë çështje me stafin e lartë menaxhues. Nëse vendimi në lidhje me rrezikun e mbetur nuk zgjidhet, kryeshefi i auditimit duhet të raportojë çështjen tek bordi për zgjedhje.

FJALORI

Vlerë e shtuar

Vlera ofrohet duke përmirësuar mundësitë për të arritur objektivat e organizatës, identifikimin e përmirësimeve operacionale, dhe /apo duke zvogëluar ekspozimin ndaj rrezikut si përmes shërbimeve të sigurimit ashtu edhe të konsultimit.

Kontrolli adekuate

Është prezent nëse stafi i lartë menaxhues ka planifikuar dhe organizuar (dizajnuar) në atë mënyrë që ofron siguri të përshtatshme që rreziku organizativ është menaxhuar në mënyrë efektive dhe se qëllimet dhe objektivat e organizatës do të jenë të arritshme në mënyrë efikase dhe ekonomike.

Shërbimet Siguruese

Ekzaminimi objektiv i evidencës për qëllime të ofrimit të një vlerësimi të pavarur të qeverisjes, menaxhimit të rrezikut dhe proceset kontrolluese për organizatën. Shembujt mund të përfshijnë angazhime financiare, të performancës, të përshtatshmërisë, të sistemit të sigurisë, dhe për kujdesin e duhur.

Bordi

Bordi është një organ qeverisës i organizatës, sikurse është bordi i drejtorëve, bordi i mbikëqyrjes, kryesuesi i një agjencie apo organ legjislativ, bordi i qeverisjes apo administratorëve të besueshëm besimit të një organizate pa qëllime fitimi, apo çfarëdo bordi tjetër të organizatës, duke përfshirë komisionin e auditimit tek i cili Kryeshefi i auditimit mund të raportojnë me funksion.

Statuti

Statuti i auditorit të brendshëm është një dokument formal i cili definon qëllimet e aktivitetit të auditorit të brendshëm, autoritetin dhe përgjegjësitë. Statuti i auditorit të brendshëm themelon pozitën e auditorit të brendshëm përbrenda organizatës; autorizon qasjen në regjistra, personelin, dhe pasuritë fizike relevante të performancë së angazhimeve; dhe definon fushëveprimin e aktiviteteve të auditimit të brendshëm.

Kryeshefi i Auditimit

Kryeshefi i Auditimit është pozitë e lartë përbrenda organizatës përgjegjëse për aktivitetet e auditimit të brendshëm. Normalisht, kjo do të ishte pozita e drejtorit të auditimit të brendshëm. Në këtë rast aty ku aktivitetet e auditorit të brendshëm janë marrë nga ofruesit e shërbimeve të jashtme, kryeshefi i auditimit është person përgjegjës për mbikëqyrjen e kontratës së shërbimeve dhe sigurimin e kualitetit të përgjithshëm të këtyre aktiviteteve, raporton tek stafi i lartë menaxhues dhe tek bordi në lidhje me aktivitetet e auditimit të brendshëm, dhe të përcjell rezultatet e angazhimit. Termet gjithashtu ofrojnë titujt-pozitat siç janë auditor gjeneral, udhëheqës i auditimit të brendshëm, shefi i auditimit të brendshëm, dhe inspektori gjeneral.

Kodi i Etikës

Kodi i Etikës i Institutit të Auditorëve të Brendshëm (IIA-IAB) janë dispozita relevante me profesionin dhe praktikën e auditimit të brendshëm, dhe Rregullat e Mirësjelljes që përshkruajnë sjelljet e pritshme të auditorëve të brendshëm. Kodi i Etikës aplikohet tek të dyja

palët dhe entitetet që ofrojnë shërbime të auditimit të brendshëm. Qëllimi i Kodit të Etikës është të promovojë kulturë etike në profesionin global të auditimit të brendshëm.

Përshtatshmëria

Zbatimi i rregulloreve, planeve, procedurave, ligje, direktiva, kontrata, apo kërkesa të tjera.

Konflikti i Interesit

Çfarëdo relacioni i cili nuk është, apo mund të mos jetë, në interesin më të mirë të organizatës. Konflikti i interesit do të paragjykonte aftësitë e një individi për të kryer detyrat e tij/saj dhe përgjegjësitë objektivisht.

Shërbimet Konsultative-Këshillues

Aktivitetet Këshilluese dhe të ndërlidhura me shërbimet e klientit, natyra dhe fushëveprimi i së cilës që është pajtuar me klientin, janë me qëllim të ngritjes së vlerës dhe përmirësimit e qeverisjes së organizatës, menaxhimit të rrezikut, dhe proceset e kontrollit pa auditor të brendshëm duke supozuar përgjegjësitë e stafi i lartë menaxhues. Shembujt përfshijnë konsulencën, këshillimin, lehtësimin dhe trajnimin.

Kontrolli

Çfarëdo aktiviteti i ndërmarrë nga stafi i lartë menaxhues, bordi, dhe palët e tjera për të menaxhuar rrezikun dhe për ngritjen e gjasave që objektivat dhe qëllimet e themeluara do të jenë të arritura. Planet e stafit të lartë menaxhues, organizojnë, dhe drejtojnë performancën e veprimeve të mjaftueshme për të ofruar siguri të arsyeshme që objektivat dhe qëllimet do të jenë të arritura.

Kontrolli i ambientit

Qëndrimi dhe veprimet e bordit dhe stafit të lartë menaxhues në lidhje me rëndësinë e kontrollit përbrenda organizatës. Kontrolli e ambientit ofron disiplinë dhe strukturë për arritjen e objektivave primare të sistemit të kontrollit të brendshëm. Kontrolli i hapësirës përfshinë elementet në vijim:

- Integritet dhe vlera etike.
- Filozofinë dhe stilin operues të stafit të lartë menaxhues.
- Strukturën organizative.
- Përcaktimin e autoritetit dhe përgjegjësisë.
- Rregulloret dhe praktikatat e Burimeve Njerëzore.
- Kompetencat e personelit.

Proceset i kontrollit

Politikat, procedurat, dhe aktivitetet të cilat janë pjesë e kornizës së kontrollit, të dizajnuara për të siguruar se rreziqet janë të përmbledhura në tolerancat e rrezikut të themeluara nga procesi i menaxhimit të rrezikut.

Angazhimi

Përcaktim special i auditimit të brendshëm, detyrë, apo rishikim i aktivitetit, siç është auditimi i brendshëm, kontrolli i vetë-vlerësimit, ekzaminimi i mashtrimit, apo konsultim-këshillim. Një Angazhim mund të përfshijë detyra të shumëfishta apo aktivitete të dizajnuara për arritjen e një kompleti specifik të objektivave.

Objektivat e angazhimit

Deklaratë e gjerë zhvilluar nga Auditorët e brendshëm që definojnë qëllimin e arritjeve të angazhimit.

Programi i punës së angazhimit

Një dokument që liston procedurat që duhet të përcillen gjatë angazhimit, të dizajnuara për të arritur planin e angazhimit.

Ofrues i jashtëm i shërbimeve

Një person apo firmë jashtë organizatës që ka njohuri speciale, aftësi dhe përvojë në një disiplinë të caktuar.

Mashtrim

Çfarëdo veprimi ilegal i karakterizuar nga mashtrimi, fshehja, apo shkelje e besimit. Këto akte nuk janë të varura nga kërcënimi i dhunës apo dhunës fizike. Mashtrimet janë të kryera nga palët dhe organizatat për të përfituar para, pasuri apo shërbime; për të shmangur pagesat apo humbjen e shërbimeve; apo për të siguruar përfitim personal apo të biznesit.

Qeverisja

Një kombinim i proceseve dhe strukturave të implementuara nga bordi për të informuar, drejtuar, menaxhuar, dhe monitoruar aktivitetet e organizatës drejt arritjes së objektivave të sajë.

Dëmtimi

Dëmtimi i pavarësisë së organizatës dhe objektiviteti individual mund të përfshijë konfliktin personal të interesave, kufizimin e fushëveprimit, ndalesat në qasjen e regjistrave, personeli, dhe pasurive, dhe kufizimin e burimeve (fondet).

Pavarësia

Liria për kushtet të cilat kërcënojnë aftësinë e aktivitetit të auditimit të brendshëm për t'i ushtruar përgjegjësitë e auditimit të brendshëm në një mënyrë të paanshme.

Kontrolli i Teknologjisë Informative

Kontrollet që mbështesin menaxhimin e biznesit dhe qeverisjen e gjithashtu edhe ofron kontrolle të përgjithshme dhe teknike në lidhje me infrastrukturën e teknologjisë informative siç janë aplikacionet, informata, infrastruktura, dhe njerëzit.

Qeverisja e Teknologjisë Informative

E përbërë prej udhëheqësisë, strukturat organizative, dhe proceset të cilat sigurojnë që teknologjia informative e ndërmarrjes përmban dhe mbështet strategjitë e organizatës dhe objektivat.

Aktivitetet e auditimit të brendshëm

Një departament, divizion, ekip konsulentësh, apo praktikues të tjerë të cilët ofrojnë siguri të pavarur dhe objektiv, dhe shërbime të dizajnuara për të shtuar vlerën dhe përmirësuar operimet e një organizate. Aktivitetet e auditimit të brendshëm ndihmon një organizatë për të arritur objektivat e saja duke sjellë sistematikisht, qasje të disiplinuar për të vlerësuar dhe përmirësuar efektivitetet të qeverisjes, menaxhimin e rrezikut dhe proceset e kontrollit.

Korniza ndërkombëtare e praktikës profesionale

Korniza përmbajtjesore që organizon direktiva autoritative të lëshuara nga IIA. Direktiva Autoritative përbëhet nga dy kategori - (1) mandatore dhe (2) fuqimisht të rekomanduara.

Duhet

Standardet përdorin fjalën "duhet" (must) për të specifikuar një kërkesë të pakushtëzuar.

Objektiviteti

Një sjellje e paanshme mentale e cila lejon auditorët e brendshëm që të kryejnë angazhimet në atë mënyrë që ata të kenë besim të ndershëm në prodhimin e punës së tyre dhe se nuk ka pasur komprometim të rëndësishëm të kualitetit. Objektiviteti kërkon nga auditorët e brendshëm që paragjykimet e tyre mos të ndikojnë në çështjet e auditimit tek të tjerët.

Mbetja e rrezikut

Rreziku i mbetur pasi që stafi i lartë menaxhues ndërmerr veprime për të zvogëluar ndikimin apo gjasat e një ngjarje të padëshirueshme, duke përfshirë aktivitetet e kontrollit në përgjigjen ndaj rrezikut.

Rreziku

Mundësia e ndodhjes së një ndodhie e cila do të ketë ndikim në arritje e objektivave. Rreziku matet në termet e ndikimit dhe gjasave.

Rreziku i pranueshëm

Niveli rrezikut që një organizatë është e gatshme të pranoj.

Menaxhimi i Rrezikut

Një proces për të identifikuar, vlerësuar, menaxhuar dhe kontrolluar ndodhitë apo situatat e mundshme për të ofruar siguri të arsyeshme në lidhje me arritjen e objektivave të organizatës.

Mund

Standardet përdorimi i fjalës "mund" (should) atëherë kur pritet përputhshmëria në mos, gjatë zbatimit të gjyqimit profesional, rrethanat e justifikojnë devijimin.

Rëndësia

Rëndësia relative e një çështje përbrenda përmbajtje të së cilës është duke u konsideruar, duke përfshirë edhe faktorët e kualitetit dhe kuantitetit, siç është magnituda, natyra, efekti, lidhja, dhe ndikimi. Paragjykimet profesionale asistojnë Auditorët e brendshëm kur vlerësojnë rëndësinë e çështjes përbrenda kontekstit të objektivave relevante.

Standardet

Një prononcim profesional i përmbledhur nga Bordi i Auditorëve Ndërkombëtar të Auditimit të cilat definojnë kërkesat për kryerjen e nivelit të bordit të një game të gjerë të aktiviteteve të auditimit të brendshëm, dhe vlerësimin e performancës së auditimit të brendshëm.

Teknikat e auditimit të bazuara në teknologji

Çfarëdo mjeti i automatizuar i auditimit, siç janë softuerët e gjeneralizuar të auditimit, gjenerator të test informatave, programet e kompjuterizuara për auditim, shërbime speciale të auditimit, dhe teknikat e auditimit të asistuar nga kompjuteri (CAATs-TAAK).